

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

SICILIË

Reisgids

SICILIË

NATIONAL
GEOGRAPHIC

Reisgids
SICILIË

Tim Jepson
Fotografie: Tino Soriano

Inhoud

De reis indelen 8

Geschiedenis en cultuur 13

Hedendaags Sicilië 14 Eten en drinken 18 Geschiedenis 22
Kunst en architectuur 30 Festivals 32

Palermo 41

Inleiding en kaart 42 De maffia 52 Een wandeling door de noordelijke stad 58

West-Sicilië 69

Inleiding en kaart 70 La Mattanza 82

Zuid-Sicilië 87

Inleiding en kaart 88

Syracuse en Zuidoost-Sicilië 107

Inleiding en kaart 108 Een rit door de ruige Monti Iblei 118

Oost-Sicilië 123

Inleiding en kaart 124 Rondom de vulkaan 130

Noord-Sicilië 141

Inleiding en kaart 142 Buitenactiviteiten 150

Reiswijzer 157

Hotels en restaurants 166 Winkelen 180 Uitgaan en evenementen 182
Taalgids 184 register 186 fotoverantwoording 190

*Pagina 2-3: Erice biedt een mooi uitzicht op het Castello Normanno di Venere en de Torre Pepoli.
Links: het strand van Aci Castello aan de oostkust van Sicilië is een magische plek.*

De reis indelen

Weinig bestemmingen overtreffen Sicilië, een eiland dat al het goede van Italië – de kunst, de cultuur, de keuken, de wijn, de bevolking en het landschap – combineert met bezienswaardigheden die behoren tot de rijke geschiedenis, en het unieke sociale en culturele erfgoed van een eiland dat zich altijd afzijdig heeft gehouden van Europa.

De historische en andere factoren die het unieke karakter van Sicilië hebben gevormd, hebben ook bijgedragen aan de huidige omstandigheden. Het eiland vraagt een andere benadering van zijn bezoekers dan de kosmopolitische steden en regio's in Midden- en Noord-Italië. Het leven is er

De mozaïeken in de Villa Imperiale del Casale zijn zeer de moeite waard.

traditioneler, de economie zwakker en de bevolking veelal armer. Hotels zijn vaak eenvoudig en het vervoer langzaam. Sicilië is in veel opzichten enigszins ruig en buiten de belangrijke toeristische bestemmingen niet altijd berekend op toeristen.

VERVOERSMOGELIJKHEDEN

Het openbaar vervoer bestrijkt een beperkt gebied en heeft vaak een rustig tempo. Om de afgelegen delen van het eiland te kunnen bereiken, hebt u een auto nodig (zie Reisswijzer, p. 160-161). Houd er rekening mee dat u langzaam zult moeten rijden en dat afstanden vaak groter zijn dan ze op de kaart lijken, vooral in het binnenland, het zuiden en de Madonie- en Nebrodigebergten. De grote snelwegen in het noorden (A9-A20) en midden (A19) zijn een uitzondering.

Bedenk welke van de twee grote luchthavens (Palermo en Catania) het beste start- en eindpunt vormt, en wees erop voorbereid dat het in de middeleeuwse dorpjes en drukke steden lastig kan zijn om te parkeren en de weg te vinden.

Aangezien Sicilië omringd is door eilanden, spelen veerdiensten ook een belangrijke rol (zie Reisswijzer, p. 161). Een auto is op de kleinere eilanden vaak overbodig (fietsen en wandelen zijn goede alternatieven) en maakt de overtocht duurder en tijdrovender. Plan autohuur daarom zorgvuldig en zorg ervoor dat u de auto's bij verschillende verhuurcentra kunt ophalen en inleveren.

ALS U EEN WEEK DE TIJD HEBT

De logistieke kant van een bezoek aan Sicilië brengt met zich mee dat u beter niet kunt proberen te veel in één keer te zien en dat u goed moet plannen, zodat u niet te veel tijd kwijt bent aan reizen. Stel prioriteiten. Wat wilt u het liefst zien? De Griekse en Romeinse ruïnes in steden als Agrigento, kleine baroksteden als Noto, de veldschansen

in de Nebrodi en Madonie, trekpleisters als de Etna of Stromboli, de stranden van Cefalù of de toeristische stad Taormina? Het is vrijwel onmogelijk om ze allemaal in één week te bezichtigen.

Palermo is het beste startpunt voor een algemene rondreis, terwijl de ligging van Catania gunstiger is voor een reis langs Taormina, de Etna, Syracuse en de baroksteden in het zuidoosten. Palermo is de hoofdstad van Sicilië, maar tijdens een korte rondreis zult u hier niet meer dan één nacht willen doorbrengen. U kunt het best pas een auto huren als u de stad wilt verlaten. Bezoek de kathedraal, La Martorana en het Palazzo dei Normanni en maak een wandeling door het oude centrum, langs de kerken en de markten van Ballarò en Vucciria. Bent u geïnteresseerd in archeologie en wilt u meer weten over de Griekse overblijfselen op het eiland, bezoek dan het Museo Archeologico Regionale.

Vanuit Palermo kunt u via de snelweg A29 naar de prachtige Griekse tempel van **Segesta** (76 km verderop) rijden, om vervolgens te overnachten in het sfeervolle bergdorp **Erice**. Verder zuidwaarts ligt **Agrigento**, dat u niet mag missen vanwege de Griekse tempels en het museum in de Valle dei Templi. Bekijk tijdens de rit van Erice naar Agrigento ook de zoutpannen langs de weg naar **Marsala** en de archeologische vindplaats **Selinunte**.

Na de ochtend te hebben doorgebracht in de Valle dei Templi kunt u naar **Piazza**

NIET MISSEN:

- **Het Palazzo dei Normanni en de Cappella Palatina, Palermo 49-51**
- **De kathedraal van Monreale 64-67**
- **Griekse tempel van Segesta 72-73**
- **Het sfeervolle Erice 76-79**
- **Valle dei Templi in Agrigento 93-99**
- **Villa Imperiale del Casale 102-105**
- **De baroksteden Noto, Ragusa en Modica 116-117, 120-122**
- **De Etna beklimmen 126-129**
- **Het theater van Taormina 139**
- **De vulkaan van Stromboli 147**
- **Een tocht door de bergen van de Nebrodi en Madonie 148-149, 152-153**
- **De kustplaats Cefalù en zijn Normandische kathedraal 154-155**

Armerina (95 km verderop) rijden voor de mozaïeken in de Romeinse Villa Imperiale del Casale. Ga vervolgens verder naar **Syracuse** en neem daar voor een of twee nachten uw intrek in het mooie oude stadsdeel Ortigia, zodat u tijd hebt om de oude straten en het archeologische park te verkennen.

Rijd de volgende dag ongeveer 105 km noordwaarts voor een bezoek aan de **Etna** en beëindig uw reis daarna in **Taormina**, waar u prima een dag of twee kunt verblijven. U kunt de Etna ook vanuit Taormina bezoeken, maar neem in elk geval de tijd om deze toeristische stad te bezichtigen. De ligging van Taormina is gunstig als u een vlucht vanuit het nabijgelegen **Catania** hebt geboekt. Vliegt u vanuit Palermo, dan kunt u een mooie rit door de bergen naar **Cefalù** maken, via de A20 (180 km) of **Randazzo** en **Gangi**. Een overnachting in Cefalù geeft u tijd om door

TOERISTENBUREAU

Begin bij het Italiaans nationaal verkeersbureau ENIT (Italia.it of italiantourism.com). Andere officiële sites zijn visitsicily.info en sicilia.info. Zoek ook op turismo en [ufficio informazioni](http://ufficioinformazioni) plus de naam van een stad. Kijk voor musea op museionline.info, voor parken en natuurreservaten op italia.parchi.it en voor treinen op trenitalia.it.

Palermo

Het bedrijvige Palermo zal niet bij iedereen in de smaak vallen. Het verkeer, de armoede en de vervallen barokke grandeur zijn ongeschikt voor tere zielen. Tegelijkertijd is het een van de meest sfeervolle steden van Italië. De eeuwenoude zinderende plaats draagt nog de sporen van de Arabische, Normandische en Spaanse overheersers. Monumenten uit het roemrijke verleden verrijzen tussen moderne gebouwen en in nauwe achterafstraatjes; ze vechten om een plekje in een stad waarin de Arabische markten, de bedrijvige haven, vervallen kroegen en overvolle verkeerswegen een sterk contrast tussen het heden en verleden vormen.

De grote aantrekkingskracht van Palermo berust van oudsher op de schitterende ligging. De stad beschikt over een natuurlijke haven en wordt omringd door bergen, waartussen het natuurlijke amfitheater Conca d'Oro (Gouden schelp) ligt. Ooit was deze vlakte een vruchtbaar gebied met palmbomen, citrus- en wijngaarden, nu is de Conca d'Oro praktisch verdwenen onder moderne appartementencomplexen, waar 630.000 mensen hun huis hebben.

De eerste inwoners van het gebied waren vermoedelijk prehistorische bewoners wier gravures de grotten sieren op de Monte Pellegrino, de 606 m hoge berg in het noorden van de stad. Ongeveer vanaf de 8e eeuw

v.Chr. was de stad een haven en handelsplaats voor de Feniciërs en de Carthagers, volkeren uit Noord-Afrika. De laatsten hadden de overhand tot de stad in 254 v.Chr. in Romeinse handen viel.

Onder de Arabieren was er van 831 tot 1072 sprake van een bloeiperiode. Deze zette zich onder de Normandiërs – een Scandinavisch volk dat zich in Noord-Frankrijk had gevestigd – voort tot in de 12e eeuw, een periode waarin Palermo uitgroeide tot de meest ontwikkelde, welvarende en kosmopolitische stad van Europa.

De Normandiërs lieten Palermo veel monumenten na, waaronder de kathedraal in Monreale en de Cappella Palatina in het Palazzo dei Normanni. De smaak van de Arabische overheersing is nog voelbaar in de straatjes, op de markten (vooral Vucciria), in de overdadige versieringen en de exotische en kleurrijke sfeer van de stad. Maar er zijn ook nog sporen van latere tijdperken te vinden, en juist die combinatie vormt een van Palermo's aantrekkelijkste kwaliteiten.

Op elke straathoek zijn extravagante barok- en renaissancekerken te vinden, in het bijzonder La Martorana en de San Giuseppe dei Teatini, en de oratoria San Domenico en Santa Cita. En dan zijn er nog de monumentale musea, zoals de Galleria Regionale en het Museo Archeologico, met een collectie kunstvoorwerpen die verschillende eeuwen omspant.

NIET MISSEN:

- Het indrukwekkende interieur van de kerk La Martorana **45-46**
- De kleurrijke markten Ballarò en Vucciria **47, 58**
- Het Palazzo dei Normanni en de Cappella Palatina **49-51**
- Het Oratorio del Rosario di San Domenico **59**
- Het Museo Archeologico Regionale **60**
- De mummies in de macabere Catacombe dei Cappuccini **61-62**
- De kathedraal van Monreale **64-67**

Ondanks al deze pracht lijkt het geen twijfel dat Palermo toetgetakeld is: het verkeer is een ramp, de armoede endemisch en de lelijke moderne gebouwen (een nalenschap van het corrupte lokale bestuur en de maffia) zijn afzichtelijk. Er gloort echter hoop, want de afgelopen jaren is er een begin gemaakt met het herstel van het

historisch centrum van de stad, waarvoor de centrale regering en de Europese Unie grote sommen geld beschikbaar hebben gesteld.

Decadent verval zal waarschijnlijk altijd een van Palermo's typische charmes blijven, maar er is nu tenminste zekerheid dat dit verval zijn pittoreske karakter zal behouden. ■

Rond de Quattro Canti

Het kruispunt **Quattro Canti** heeft niet altijd in het hart van Palermo gelegen. Het centrum van de antieke en Arabisch-Normandische stad werd begrensd door twee rivieren en lag ten westen van het kruispunt, nabij de huidige kathedraal. De belangrijkste hoofdstraat was de Cassaro. Toen de stad groeide en de rivieren dichtslibden, werd de Cassaro, nu de westelijke helft van de **Corso Vittorio Emanuele II**, in oostelijke richting doorgetrokken. De **Via Maqueda**, de beroemde oude straat die de Corso bij de **Quattro Canti** kruist, werd in 1600 aangelegd.

De Corso Vittorio Emanuele II en de straten rondom de vierhonderd jaar oude Quattro Canti vormen het bruisende hart van historisch Palermo.

GESCHIEDENIS

De **Quattro Canti** zelf is ontstaan tussen 1608 en 1620. Aanvankelijk heette het kruispunt Piazza Vigliena, naar de graaf van Vigliena, de Spaanse onderkoning die opdracht gaf om het kruispunt en de vier **barokke palazzi** te bouwen. Alle façades van de gebouwen zijn in drie lagen verdeeld en elke laag pronkt met een centraal standbeeld en een van de drie klassieke bouworden: Dorisch, Ionisch en Korinthisch. De fontein en standbeelden in de laagste registers symboliseren de vier jaargetijden, de middelste rij

vertegenwoordigt de vier Spaanse koningen van Sicilië en de bovenste rij standbeelden is een voorstelling van de vier beschermheiligen (Christina, Ninfa, Oliva en Agatha) van de oude wijken die de Quattro Canti begrepen – Kalsa (zuidoosten), Amalfitania (noordoosten), Sincaldi (noordwesten) en Albergheria (zuidwesten).

Vroeger was het plein een ontmoetingspunt, maar door het drukke verkeer treffen de voetgangers elkaar nu op de **Piazza Pretoria** pal ten zuiden ervan. De opvallendste bezienswaardigheid is de **Fontana Pretoria**

(1554-1555), de fontein in het midden die het plein de bijnaam Piazza della Vergogna, ofwel Plein der Schaamte heeft bezorgd, naar de openlijke naaktheid van veel van de mannelijke en vrouwelijke figuren. Het schijnt dat de plaatselijke nonnen zo verontwaardigd waren door het werk dat ze de neuzen van de mannelijke beelden afbraken (alleen hun zedigheid weerhield hen ervan de meer voor de hand liggende mannelijke uitsteeksel af te breken). De Florentijn Camillo Camilliani (werkzaam 1550-1586) ontwierp de fontein in opdracht van de toenmalige Spaanse onderkoning, Don Pedro de Toledo, voor zijn Toscaanse villa. De zoon van de onderkoning verkocht de fontein later aan Palermo, waar hij in 1573 weer in elkaar werd gezet.

De fraaie gebouwen rond het plein

INSIDER TIP: Blote schouders of benen en diepe décolletés zijn in de Normanera Cappella Palatina [zie p. 50] niet toegestaan.

—TIM JEPSON
schrijver
National Geographic

versterken het theatrale effect van de fontein: vooral de zijkant en de koepel van de weelderig versierde dominicanenkerk **Santa Caterina** (1566-1596; tel. 091 271 38 37, €) en het **Palazzo Pretorio** (tel. 091 740 1111), ook bekend als het Palazzo delle Aquile vanwege de adelaars (*aquile*) aan de buitenkant.

In 1463 werd met de bouw begonnen, maar het palazzo is sindsdien talloze malen herbouwd. Het heeft lange tijd dienstgedaan als zetel van het stadsbestuur en is nog altijd het *municipio* (stadhuis). De façade bevat een standbeeld (1661) van Sint Rosalia (1132-1166), een nicht van de Normandische koning Willem I, die de beschermheilige van Palermo werd omdat men geloofde dat een aantal van haar beenderen, die in 1624 waren

Palermo

Kaart p. 43 en binnenzijde achterflap

Toeristenbureau

Via Principe Belmonte 92

091 585 172

Open ma.-vrij, morgen en di.- en do.-dagmiddag

cittametropolitana.pa.it/turismo/info

Toeristenbureau

op de luchthaven

091 591 698

Gesl. za.-middag en zo.

Quattro Canti

Kaart p. 43
 Via Maqueda en Corso Vittorio Emanuele II

gevonden, de stad voor een pestepidemie hadden behoord. De vele gedenkplaten op de gevel herinneren aan verschillende gebeurtenissen, zoals het bezoek van Giuseppe Garibaldi, een van de belangrijkste voorvechters van de Italiaanse eenwording in de 19e eeuw.

Aan de overkant van de Via Maqueda staat de **San Giuseppe dei Teatini** (tel. 091 331 239, gesl. 12.00-17.30 uur), een kerk met een vlakke gevel en een overdadig barok interieur, gebouwd tussen 1612 en 1645. Direct ten noorden van het plein, aan de Corso, staat de ingetogener **San Matteo al Cassero** (tel. 091 607 72 26). Deze mooie kerk stamt eveneens uit de 17e eeuw en is verbonden met de Miseremini, een orde die missen opdroeg voor de zielen in het vagevuur.

Belangrijker zijn de kerken op de Piazza Bellini ten zuiden van de Piazza Pretoria, de **San Cataldo** en **La Martorana** (tel. 345 828 823, gesl. 13.00-15.30 en zo. na 10.30 uur). Deze laatste is na de kathedraal de fascinerendste kerk van Palermo. De bouw begon in 1143. De prachtige Martorana wordt ook wel Santa Maria dell'Ammiraglio genoemd, of de H. Maria van de Admiraal, naar de Syrische oprichter, Georgios Antiochenios. De Normandische koning Rogier II noemde hem de

'commandant over de zeeën', of *amir al-bahr* in het Arabisch, waar het woord admiraal van is afgeleid. De gangbaarder naam van de kerk komt van een nu verdwenen nabijgelegen klooster dat in 1146 was gesticht door Eloisa de Marturanu, wier nonnen in 1433 in de kerk werden opgenomen. Dezelfde nonnen waren overigens de uitvindsters van de beroemde Siciliaanse *frutta martorana* of *pasta reale*, lekkernijen van marsepein in de vormen en kleuren van fruit.

Jammer genoeg waren de nonnen minder

begaan met het geërfde kerkgebouw. Maar ze lieten de schitterende mozaïeken van halverwege de 12e eeuw van de koepel onbevoerd, evenals de zijgewelven en de linker- en rechterapsissen. Bekijk bij de deur aan de westkant, aan weerszijden van de trappen, de twee mozaïekpanelen in barokke lijsten: het ene is een afbeelding van Antiochenos die de kerk aan de Maagd schenkt, het andere toont Rogier II (Rogerios Rex) die door Christus wordt gekroond. Het is het enige bekende portret van deze Siciliaanse koning.

De belendende kerk zuidwaarts, de **San Cataldo** (tel. 091 607 71 11, €) heeft opvallende bolvormige koepels, maar geen mozaïeken zoals de buurkerk. Toch is het een boeiend Normandisch gebouw. Het werd gebouwd in opdracht van Maio di Bari, de kanselier van Willem I, maar werd bij zijn dood in 1160 grotendeels onversierd achtergelaten. De pilaren binnen zijn van een oudere constructie, maar de marmeren vloer is een overblijfsel van de originele kerk.

Loop na de Cataldo zuidwaarts over de Via Maqueda. Na enkele stappen leidt de Via Ponticello naar de Piazza Professa waarop de **Chiesa del Gesù** verrijst (tel. 334 187 9038, gesl.

De 12e-eeuwse versieringen van La Martorana behoren tot de oudste en mooiste van Palermo.

ma.-vrij.mi., za. 13.30-15.30, zo. 12.45-18.00 uur). Het tussen 1564 en 1636 gebouwde godshuis was de eerste kerk die de jezuïeten stichtten nadat ze op Sicilië waren aangekomen. Het was hun meesterwerk op het eiland en toont goed de jezuïtische voorliefde voor decoratieve overdaad.

MERCATO BALLARÒ EN OMGEVING

Vlak voor de kerk loopt de Via Ponticello door naar de Piazza Ballarò, de noordelijke grens van de **Mercato Ballarò**, een fantastische markt die gehouden wordt in de straten en steegjes in zuidelijke richting tot aan de Piazza del Carmine. Dit is de rand van de wijk **Albergheria**, een van de armste buurten van Palermo. Maar de sfeervolle straatjes, vervallen palazzi en oude panden zijn heel sfeerful.

De grandeur van de rijzige, betegelde

INSIDER TIP: I Cuochini [Via Ruggero Settimo 68] ligt enigszins verscholen, maar serveert geweldige gefrituurde deeghapjes tegen lage prijzen.

—ROS BELFORD
schrijver *National Geographic Traveler*

koepel van de **Chiesa del Carmine** (Piazza del Carmine, tel. 091 651 2018, ma., di, do, vrij. en za open tot 14.00 uur; wo. tot 15.00 uur en zo. tot 16 uur), valt erg uit de toon te midden van de pittoreske sfeer van de markt. De hoogtepunten binnen zijn de twee extravagant versierde altaren in de transepten. Loop vanaf de kerk terug naar de **Piazza Bologni**, een weids barok plein nabij de Corso, een goed vertrekpunt om de kathedraal en het Palazzo dei Normanni te bezoeken. ■

ERVAAR: DE BESTE KOFFIE

Een perfecte kop koffie is een typisch Italiaanse ervaring. In Palermo kunt u hiervoor terecht in de onopvallende **Bar Alba** (Piazza Don Bosco 7c, tel. 091 309 016, 's winters ma. gesl.), die volgens velen de beste koffie van Sicilië serveert. Naast de Piazza Marina, vlak bij de Galleria Regionale di Sicilia (zie p. 56-57), ligt **Caffè Letterario** (Vicolo della Neva all'Alloro 2-5, tel. 091 616 0796, di. gesl.), een van de bekendste historische cafés van de stad, dat al jaren populair is onder schrijvers en kunstenaars. Het historische **Spinnato** (Via Principe di Belmonte 107-115, nabij het bezoekerscentrum in het noorden van de stad, tel. 091 749 5104), nabij het Palazzo dei Normanni (zie p. 49-51), is eveneens de moeite waard. De bar in het **Palazzo Riso** (Corso Vittorio Emanuele II 365, tel. 091 587 717) het museum voor moderne kunst, serveert espresso, cappuccino en diverse koffievarianten.

Reisgids SICILIË

Wereldwijd nemen experts van National Geographic een kijkje achter de schermen en dringen door tot de kern van de cultuur, de geschiedenis en het volk van een land. Dankzij National Geographic Reisgidsen kan hun ervaring de jouwe worden.

DE REIS INDELEN, een beknopte kennismaking met Sicilië, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, zoals een tocht naar de top van de Stromboli, koken met de lokale bevolking, Griekse tempels bekijken, regionale lekkernijen proeven (cannoli en ijs) en zwemmen in vulkaanwater.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

WANDELINGEN EN AUTOTOCHTEN, voorzien van duidelijke kaartjes, waaronder de streek boven Palermo, de ruige, met olijfbomen begroeide, Iblei-bergen en een spectaculaire treinreis rond de Etna-vulkaan.

EXCURSIES BUITEN DE GEBAADE PADEN, zoals Favignana, het eiland van de tonijnvissers, de minivulkanen van Macalube en de kaasboerderijen van Ragusa.

NIET MISSEN bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN HANDIGE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overal het mooiste te zien.

NUR 512

9 789043 926010